

Sprawozdanie

Wydziału krajowego względem potrzeby zmiany niektórych postanowień obowiązującej obecnie krajowej ordynacji wyborczej z 26. lutego 1861.

Wysoki Sejmie!

Według oznajmienia c. k. Prezydium Namiestnictwa z 15. kwietnia 1884 l. 3019 nie raczył Jego ces. i król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z 27. marca 1884 udzielić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 11. października 1883 projektowi ustawy zmieniającej §§. 5. i 6. krajowej ordynacyi wyborczej, a to z następujących w reskrypcie J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z 30. marca 1884 l. 1558 wyłuszczonej powodów.

„Przy niezaprzeczonych trudnościach, na jakie się napotyka przy niezgodności teraźniejszego podziału kraju na powiaty polityczne i okręgi wyborcze do Sejmu krajowego z gmin wiejskich, przedstawia się myśl, którą Sejm krajowy powodował się przy uchwaleniu projektu ustawy, mianowicie przeprowadzenie zgodności między podziałem kraju na okręgi wyborcze gmin wiejskich i podziałem na powiaty polityczne, jako bardzo odpowiednia i dążyć należy do jej urzeczywistnienia. Mimo to uchwalony przez Sejm krajowy projekt ustawy nie nadaje się do Najw. Sankcyi, a to najpierw z powodu, że zawiera niektóre wadliwości pod względem formalnym.

Do tych zaliczyć należy przedewszystkiem to, że projekt ustawy nie jest wyczerpującym, albowiem ogranicza się on jedynie tylko na zmianę §§. 5. i 6. ord. wyb. nieuwzględniając oraz, że wskutek zmian w tych paragrafach przeprowadzonych, zachodzi potrzeba zmiany innych postanowień ord. wyb., a mianowicie §§. 32 i 33 tejże ordynacyi.

Pomienione paragrafy zawierają między innemi przepisy na wypadek, jeżeli siedziba politycznej władzy powiatowej nie jest oraz miejscem wyboru i jeżeli kilka powiatów politycznych stanowią jeden okręg wyborczy, zatem postanowienia w takich wypadkach jakie po wejściu w życie projektowanej ustawy wcale istnieć nie będą, albowiem wedle tejże każdy okręg wyborczy gmin wiejskich obejmuje tylko jeden powiat polityczny, a siedziba politycznej władzy powiatowej, jest oraz miejscem wyboru dla okręgu wyborczego gmin wiejskich.

Otóż musiałyby równocześnie z wejściem w życie pomienionej ustawy doznać odpowiedniej zmiany także §§. 32. i 33. ord. wyb., czego w uchwalonym przez Sejm projekcie ustawy wcale nie uwzględniono.

Przechodząc do treści projektu ustawy podnieść należy, że wyrażenie w Art. I. zawarte „odtąd opiewać będą“, jest niewłaściwem. Jeżeli bowiem to wyrażenie odnosi się do czasu wejścia w życie ustawy (art. II.) to jest ono mylnem, gdyż ustawa ta mogłaby zacząć obowiązywać dopiero przy pierwszych po jej ogłoszeniu następujących ogólnych wyborach posłów na Sejm krajowy, co prawdopodobnie dopiero po kilku latach nastąpić może. Odnosi się zaś wyrażenie „odtąd“ do czasu ogłoszenia ustawy, to jest ono również niewłaściwem, albowiem dotychczasowe postanowienia §§. 5 i 6 ord. wyb. pozostać mają niezmiennie w swej mocy, aż do czasu wejścia w życie ustawy t. j. do następujących ogólnych wyborów posłów na Sejm krajowy. Taka sama wątpliwość zachodzi co do przyjętych w §. 5 projektu ustawy wyrazów: „obecne okręgi dzisiejszych 74 powiatów politycznych“.

Skoro bowiem wyraz „odtąd“ nie może odnosić się do czasu ogłoszenia ustawy, to tak samo nie mogłyby odnosić się do tego czasu wyrazy „obecne i dzisiejsze“; otóż z nowego §. 5 ord. wyb. niemożna powziąć niewątpliwie, czy pod wyrazami przytoczonymi rozumieć należy istniejące w czasie wejścia w życie ustawy powiaty polityczne w tej objętości, w jakiej one w owym czasie znajdować się będą.

Należy jeszcze i to uwzględnić, że rokowania o przydzielenie niektórych gmin do innych powiatów są obecnie jeszcze w toku, a prawdopodobnie zmiany takie i w przyszłość wydarzać się będą. Musiano by więc przy każdej takiej zmianie wydawać osobną ustawę krajową, a takie ustawy krajowe stały by się potrzebnymi nawet jeszcze przed wejściem w życie projektowanej ustawy.

Postępowanie to nie jest jednak wskazaniem i można by je tembardziej ominąć, ile że powiaty polityczne i tak nie są równe co do ludności i kwoty podatkowej, zatem wyłączenie, względnie przydzielenie pojedynczych gmin nie będzie stanowić tak znacznej różnicy, ażeby przy każdej nastąpić mającej zmianie w dawniejszych okręgach wyborczych odwoływać się trzeba do ustawodawstwa krajowego.

Droga ta byłaby jednak wskazaną w razie, jeżeliby liczba istniejących powiatów politycznych została powiększoną lub zmniejszoną, gdyż w takim razie nastąpiłyby w podziale okręgów wyborczych tak znaczne zmiany, że wymagałyby one odwołania się do ustawodawstwa krajowego.

Wystarczyłoby zatem w zupełności i odpowiadałoby także zasadom ordynacyi wyborczej do Rady Państwa, co do identyczności powiatów politycznych z okręgami wyborczymi dla większych posiadłości, jeżeliby w art. I. §. 5 projektu ustawy, tylko o tem wspomniano, że „każdy z 74 powiatów politycznych tworzy osobny okręg wyborczy dla wyboru posłów z gmin wiejskich“ a nie czyniono wzmianki o istniejących powiatach, albowiem dodatek ten musiałby się zawsze odnosić także do istniejących granic powiatów.

W tak zmienionym tekście należałoby dalej w myśl powyższych wskazówek u wstępu art. I. wyraz „odtąd“ zastąpić wyrazami „na przyszłość“.

Również należałoby także §. 7 ord. wyb., który w projekcie ustawy nie został uwzględniony, w ten sposób zmienić, iżby wyrazy „każdy z okręgów wyborczych w §. 5. wymienionych“ zastąpione były wyrazami „każdy z okręgów wyborczych w §. 5. oznaczonych“ a to z tej przyczyny, że w projektowanym §. 5 ord. wyb. okręgi wyborcze nie byłyby jak dotychczas imiennie wyszczególnione.

Co się wreszcie tyczy §§. 32 i 33 ord. wyb., których zmiana w obec powyższych wskazówek okazuje się także konieczną, ze względu na brzmienie §§. 5. i 6. projektowanej ustawy, to winna ta zmiana nastąpić w §. 32 przez całkowite opuszczenie drugiego ustępu tego paragrafu, zaś teraźniejszy tekst §. 33 należałoby mniej więcej w sposób następujący zmienić.

§. 33.

Naczelnik politycznej władzy powiatowej powinien listy wybranych i wedle §. 14. powołanych wyborców zestawić w jedną listę wyborców okręgu wyborczego i w dwóch egzemplarzach przygotować do aktu wyborczego.

W końcu zwraca c. k. Prezydium Namiestnictwa wskutek powyższego reskryptu ministerialnego uwagę i na tę okoliczność, że w obec analogicznych postanowień ordynacyi wyborczej do Rady państwa, tudzież zasad teraźniejszej ustawy konskrypcyjnej (o obliczeniu ludności), wedle której nie bywa sprawdzaną ludność miejscowa w myśl obowiązującej ordynacyi wyborczej do Sejmu krajowego, byłoby bardzo pożądanem, ażeby w §. 27. ord. wyb. do Sejmu krajowego, który stanowi o ilości wyborców w gminach wiejskich, słowa: „ludności miejscowej“ zastąpione zostały słowami: „ludności w gminie obecnej“.

W myśl powyższych wskazówek postanowił zatem Wydział krajowy w skutek uchwały swej z 25. kwietnia 1884 wygotować projekt ustawy względem zmiany §§. 5, 6, 7, 27, 32 i 33 kraj. ord. wyb. z 26. lutego 1861 i przedkładając takowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić obok dołączoną ustawę.

Lwów dnia 25. lipca 1884 r.

Marszałek krajowy:

Dr. Zyblikiewicz w. r.

Sprawozdawca:

Waleryan Podlewski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Aleg:

Ustawa

z dnia zmieniająca §§. 5. 6. 7. 27. 32. i 33. krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam :

Art. I.

Postanowienia §§: 5. 6. 7. 27. 32 i 33 krajowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 od czasu poniżej w artykule II oznaczonego przestaną obowiązywać w dotychczasowem brzmieniu i opiewać będą jak następuje :

§. 5.

Każdy z 74 powiatów politycznych w granicach swych terytoryalnych tworzy osobny okręg wyborczy dla wyboru posłów z gmin wiejskich.

§. 6.

Miejszem wyborczem dla każdego okręgu wyborczego gmin wiejskich jest siedziba politycznej władzy powiatowej.

§. 7.

Każdy z okręgów wyborczych w §. 5. oznaczonych wybiera jednego posła.

Wyborcy wszystkich w jednym okręgu wyborczym położonych gmin (wyjąwszy miasta uprawnione do wyboru według §. 2.) tworzą jedno ciało wyborcze.

§. 27.

Celem wyboru posłów z gmin wiejskich oznaczy polityczna władza powiatowa ilość wyborców wybrać się mających z każdej gminy okręgu wyborczego, (z wyjątkiem miast w § 2. wyszczególnionych) stosownie do przepisu §. 12. według stanu ludności obecnej w gminie podczas ostatniego spisu ludności.

O liczbie wyborców przypadającej na każdą gminę uwiadomi polityczna władza powiatowa naczelnika gminy i poleci mu, aby sporządził i przedłożył spis członków gminy uprawnionych według postanowień §§. 13. i 17. do wyboru wyborców.

§. 32.

Gdy po odbytych wyborach wyborców we wszystkich gminach wiejskich powiatu lista wyborców uzupełniona została, naczelnik powiatowy polityczny wystawić i doręczyć ma wyborcom karty legitymacyjne, zawierające bieżący numer listy powiatowej wyborców, nazwisko i miejsce zamieszkania wyborcy, tudzież miejsce, dzień i godzinę wyboru posła na Sejm krajowy.

§. 33.

Naczelnik politycznej władzy powiatowej zestawia listy wyborców wybranych i w myśl §. 14. powołanych do wyboru w jedną główną listę wyborców okręgu wyborczego i przygotowuje ją w dwóch egzemplarzach do aktu wyborczego.

Art. II.

Ustawa niniejsza zacznie obowiązywać z dniem rozpisania pierwszych po jej ogłoszeniu następujących ogólnych wyborów posłów na Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.